

*К. Ю. Трезубов,
канд. арх. Полтавський національний технічний
Університет імені Юрія Кондратюка*

ОСНОВНІ ЕТАПИ ФОРМУВАННЯ НАУКОВОЇ ДУМКИ ЗА ПРОБЛЕМОЮ РОЗВИТКУ ПОЛІФУНКЦІОНАЛЬНИХ МУЗЕЙНИХ КОМПЛЕКСІВ

Анотація: розглянуто формування наукової думки, щодо розвитку поліфункціональних музейних комплексів.

Ключові слова: поліфункціональний музейний комплекс, поліфункціональна громадська споруда, багатофункціональна архітектура.

Постановка проблеми.

Визначення рівня дослідженості проблеми архітектурного та функціонального формування поліфункціональних музейних комплексів.

Аналіз останніх досліджень.

В даній публікації застосовані принципи загальної теорії систем. Завданнями системних методів є врахування основних – визначальних характеристик об'єкту, що досліджується чи проектується. В публікації використані методологічні і методичні положення та розробки таких відомих вчених, як: Л.М. Авдот'їн, Г.Г. Азгальдов, С.Д. Бешелев, Ю.Г. Божко, В.Л. Биховський, О.Е. Гутнов, Ф.Г. Гурвіч, Л.С. Гуторов, О.В. Заїки, З.А. Кікнадзе, П.М. Когут, Г.І. Лаврик, А.А. Лавров, А.А. Лаушкін, Л.М. Падалко, Ю.В. Персіон, О.Л. Підгорний, Ю.К. Розендорф, Г.В. Рожков, Є.Г. Скібневська, А.Ф. Савкін, В.О. Тімохін, та інших.

Актуальність дослідження.

Поліфункціональна громадська споруда – це складний архітектурний комплекс в структурі мегаполісу, що складається з ряду функціональних громадських блоків, об'єднаних єдиними комунікаціями, що включають в себе транспортні засоби, відкриті простори, рекреаційні зони, в яких перетинаються, починаються і закінчуються потоки руху людей з метою отримання концентрованого максимум послуг, враховуючи всі сучасні потреби та можливості суспільства [4]. Поняття «поліфункціональний», прийняте в дослідженні, є більш сучасним синонімом застосовуваного в архітектурі поняття «багатофункціональний». Сучасні проблеми архітектури та містобудування.

Історичний аналіз показав, що, з точки зору функціональної організації поліфункціональних громадських споруд, можна виявити наступні положення, справедливі як для історичних, так і для сучасних об'єктів:

- великий набір функціональних блоків при пріоритетній ролі одного компоненту;
- транзит як специфіка побудови та взаємозв'язку основних функціональних процесів;
- синтез комунікаційних і комунікативних функцій, інформаційна насиченість;
- відкритість для різних соціально-демографічних верств і культурних спільнот;
- поєднання якостей інтер'єрного (закритого) і відкритого середовища і «посередницька» роль, яка допомагає людині адаптуватися в високо урбанізованому оточенні.

Аналіз зарубіжного і вітчизняного досвіду дослідження архітектурного проектування в умовах формування поліфункціональних громадських споруд в структурі мегаполісу показує, що процесу трансформації суспільних комплексів властиві наступні передумови:

- соціально-економічні;
- містобудівні, що відображають якісну різноманітність архітектурних об'єктів і просторів, що об'єднуються в поліфункціональні структури;
- архітектурно-середовищні, які проявляються у спробах об'єднання різноманітних об'єктів в певну цілісність;
- транспортно-комунікаційні, що створюють умови максимальної економії часу;
- технологічні, характеризуються появою нових видів матеріалів;
- екологічні, відображають необхідність ландшафтної організації й благоустрою всіх просторів, що формують поліфункціональні громадські споруди [4].

Проблему дослідження поліфункціональної архітектури неможна назвати новою. Широкий огляд зарубіжного досвіду з даної теми був зроблений в роботах таких дослідників як Е. Цайдлер і А.В. Боков, Т.Н. Абдуллаєв. Дослідження Е. Цайдлера послужило основою для характеристики процесів світового розвитку багатофункціональної архітектури в містобудівному контексті. Автор розглядає в основному північно-американський і західно-європейський досвід в плануванні міських поліфункціональних структур. Але робота Е. Цайдлера носить оглядовий характер, автор свідомо не робить спроб будь-якої класифікації.

Образ суспільно-транспортних центрів, їх число і склад на території великого міста багато в чому обумовлені його культурно-історичним розвитком, функціонально - планувальною організацією відповідних територій,

економічним потенціалом міста, географічним положенням і роллю в системі розселення, кліматичними умовами, особливостями транспортної системи, представленої різними видами транспорту в їх поєднанні або переважним розвитком одного виду. Такі центри міста представляють взаємозв'язану систему, яка може бути представлена центрами різного призначення: спеціалізованими (науково-дослідні, медичні, навчальні, музейно-виставкові, спортивні та ін.); планувальних і житлових районів; промислових районів і зон відпочинку; мікрорайонів, які формуються в архітектурно-планувальній єдності з транспортними об'єктами і спорудами.

Поліфункціональний комплекс вже не може бути просто структурою з універсальним і максимально економічним об'ємно-просторовим рішенням, потрібні архітектурна виразність, нові засоби формування єдності архітектурного середовища, яка проявляє себе у двох масштабах, в двох рівнях. Один з них, зовнішній, відноситься до навколишнього міського середовища, в яку входить споруда, другий, внутрішній, проявляється в ньому самому – в обумовлених новою композицією просторах, в організованому в ній русі, в створенні нового середовища, у взаємодії нових форм і обсягів.

Поліфункціональна організація простору дозволяє не просто максимально ефективно реалізувати утилітарні потреби. Комплексність доступу до різних послуг і процесів в багатофункціональному просторі доповнюється створенням певного фізично виявленого соціального середовища, що задовольняє потребу людини в спілкуванні. Єдина організація комунікативної структури створює психологічно комфортні умови для споживача. А комплексне споживання різних функцій дозволяє людині більш ефективно розпоряджатися простором і часом.

Створення поліфункціональних багаторівневих громадських споруд є об'єктивною необхідністю, викликаною, з одного боку, соціальними вимогами (економія часу і зручності для населення) і, з іншого боку – містобудівними умовами (зв'язок з транспортом, раціональне використання міських територій) [5].

На початку XXI ст. проводяться певні уточнення і корективи, щодо концептуальних засад «музею XXI століття» (Є. Акуліч, Ю. Гафанова, О. Ломако, Т. Калугіна, Т. Крайнова, Н. Нікішин, В. Сорокін та ін.). Загострюється питання поліфункціональності музеїв. Сьогодні вітчизняні музеї переживають чергову кризу, хоча і з'являються нові, нетрадиційні, музеї [3].

Вибудовуючи сучасну модель музею та визначаючи його призначення і «культуротворчий» потенціал, О. Беззубова узагальнює різні підходи до осмислення музею як феномену культури. Ключовим поняттям у цьому є «концептуальна модель» – своєрідне осмислення функціональності музею через певне узагальнююче поняття. Серед різних варіантів, увагу привертають

наступні: – музей як науково-дослідний і освітній заклад (Й.Бенеш, І.Неуступний);
– музей як комунікативна форма (Д.Камерон);
– музей як рекреаційний заклад (Д.Равікович, К.Хадсон, Ю.Ромедер) [2].
– «музей як соціокультурне явище» (Є.Акуліч). Поштовхом до даної метаморфози слугувала теорія комунікації(1970 – 80- ті рр) [1].

Музей наближається до компоненту індустрії розваг; активно розвивається дозвіллева функція, запроваджуються нові технології залучення максимальної кількості відвідувачів. На думку Є. Акуліча, у музеї, як соціокультурному явищі, змінюються ролі «учасників», тобто у ролі суб'єкта, який формує зібрання, виступає музейний працівник, роль другого суб'єкту виконує відвідувач музею, який сприймає самий музей. Музейному зібранню відводиться роль посередника [1].

Тож зникає поняття об'єкту. Отже, відвідувачу відводиться активна роль, яка при певних обставинах може стати культуротворчою. Більш чітко вимальовуються перспективи співпраці музею з іншими соціокультурними інститутами – закладами культури та освіти, громадськими організаціями, фондами, соціальними службами тощо. Орієнтація на таку концептуальну модель дозволить наблизити музей до «генератора культури». Очевидною є багатоманітність підходів науковців у визначенні концептуальної моделі музею: починаючи від «закладницької» («інституційної») до возведення музею у ранг факторів, що визначають розвиток канд. арх., культури загалом. Як відзначає О.Беззубова [2], домінуючим поглядом залишається той, що розглядає музей як один із інститутів, призначений для збереження, збирання та інтерпретації об'єктів.

Поліфункціональність музею як суспільного інституту задає багатоаспектність у формуванні його зв'язків із навколишнім світом. З'являючись і розвиваючись у певному соціальному середовищі, музей, цілком природно, випробовує на собі його вплив. При цьому він реагує відповідними діями, ефективність яких залежить від рівня розвитку музею, наявності програми діяльності, різноманітних контактів [3].

Висновок. Отже: «поліфункціональний музейний комплекс – це багатофункціональна споруда, яка поєднує систему приміщень різного функціонального призначення для реалізації основної (фондової, науково-дослідної, експозиційної) та додаткової (освітньої, виховної, розважальної та ін.) діяльності музею, і об'єднана єдиним комунікаційним простором».

Література

1. Акулич Е.М. Музей как социокультурное явление / Е.М. Акулич / Социс. – 2004. – № 10. – С. 89–92.

2. Беззубова О.В. Некоторые аспекты теоретического осмысления музея как феномена / О.В. Беззубова. – СПб.: Осипов, 2005. – С. 6– 27.

3. Белофастова Т.Ю. Сучасний музей в культурній практиці / Т.Ю. Белофастова // Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку: наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету: збірник наукових праць. – 2010, Рівне. – №16. – С.129– 133.

4. Боженко И.А. Архитектурная среда полифункциональных общественных сооружений: автореф. дис. на соискание учен. степени канд. арх.: 05.23.21 «Архитектура зданий и сооружений» / И.А. Боженко. – Нижний Новгород, 2010. – 24 с.

5. Боженко И.А. Развитие полифункциональных общественных сооружений / И.А.Боженко // Архитектон: известия вузов. – 2006. – №2 (14). Режим доступа: http://archvuz.ru/2006_2/3 .

Аннотация

Рассмотрено формирование научной мысли, по развитию полифункциональных музейных комплексов.

Abstract

Considered in the article the formation of scientific opinion on the development of multifunctional museum complexes.